

Za Pravičnejši pokojninski sistem

1 Uvod

- Pokojninski sistem je edini zavarovalni sistem, ki svojih zavarovancev niti malo ne spodbuja k obnašanju, ki sistemu prinaša dolgoročno vzdržnost in dobiček, ampak ravno nasprotno.
- Čeprav so otroci prvi in najpomembnejši steber pokojninskega sistema, le-ta zavarovancev z ničemer ne spodbuja, da bi raje imeli kakšnega otroka več kot manj, ampak ravno nasprotno.
- Čeprav starši v pokojninski sistem poleg plačanih prispevkov prispevajo še ogromen vložek z vzgojo in vzdrževanjem otrok, jim pokojninski sistem tega v ničemer ne prizna, ampak jih celo kaznuje (zaradi skrbi za otroke se v povprečju težje posvečajo maksimalnim izkoristkom svoje kariere in imajo zato nižje dohodke ter posledično nižjo pokojnino kot njihovi vrstniki, ki so namesto v otroke vse vložili v kariero).
- Pokojninski sistem daje vtis, da je socialna varnost v starosti povsem nepovezana s številom otrok, ki jih ima posameznik, oziroma v nekaterih pogledih celo privilegira izogibanje starševstvu.
- Vpeljava upoštevanja otrok kot pomemben vložek v pokojninski sistem torej ni niti nagrada niti spodbuda staršem ampak zgolj pošteno ravnanje (fair play), ki vzpostavlja enakopravnejši položaj vseh zavarovancev. Poleg tega je tako ravnanje sistema nujno z vidika zagotavljanja njegove dolgoročne vzdržnosti in obstoja.
- nesprejemljivo je, da zadnji predlogi nove pokojninske reforme ukinjajo še zadnje sledove upoštevanja starševstva (časovne bonuse) in namesto njih ne prinašajo nobene boljše rešitve.
- Veljavni in predlagani pokojninski sistem je neskladen z načelom enakih možnosti za vse. Družinska zakonodaja staršem predpisuje dolžnost preživljanja svojih otrok. Pri tem postavlja zelo visoke zahteve, kaj to preživljanje pomeni, in staršem nalaga, da morajo svoja sredstva prednostno nameniti za preživljanje otrok, šele potem smejo poskrbeti zase in za svojo prihodnost. Predlog novega družinskega zakonika vse to še zaostruje. Po drugi strani vsaka sprememba pokojninskega sistema znižuje pravice iz prvega stebra (obvezno zavarovanje) in zavarovancem predlaga večje lastno varčevanje za starost. Starši (večina s svojimi dohodki le težko izpolnjuje že naloženo dolžnost preživljanja svojih otrok v skladu z zakonodajo) tega praviloma ne zmorejo. Če pa se odločijo za tako varčevanje, se jim zmanjšajo sredstva za preživljanje in s tem kršijo družinsko zakonodajo. Upoštevanje otrok kot pomemben vložek v pokojninski sistem je torej korak v smeri zagotavljanja enakih možnosti za vse zavarovance.

Zato smo v Družinski pobudi pripravili dva predloga za bolj pravičen pokojninski sistem, ki ju predstavljamo v nadaljevanju.

2 Predlogi ukrepov

V sistemu pokojninskega in invalidskega zavarovanja bo potrebno začeti upoštevati, da so otroci njegov prvi in največji stebler ter da mora kot zavarovalniški sistem vzpodbujati obnašanje zavarovancev, ki sistemu prinašajo dobiček.

2.1 Dodatno državno pokojninsko zavarovanje staršev glede na število otrok

Staršem bi država glede na število otrok, ki jih vzdržujejo, vsako leto plačala prispevke za dodatno pokojninsko zavarovanje za starše. Prispevna stopnja tega zavarovanja bi bila progresivno odvisna od števila otrok, za katere zavarovanec skrbi v posameznem letu. Glede na to, da pri odmerni stopnji 72%, pokojninskemu sistemu prinašajo dobiček zavarovanci s tremi in več otroki, bi morala biti prispevna stopnja za enega oziroma dva otroka minimalna (simbolična), za večje število pa bi morala biti progresivno naraščati. Predlagani ukrep ne bi pomenil nobene dodatne obremenitve proračuna, saj bi bilo potrebno le del sredstev, ki jih proračun vsako leto namenja SPIZu, opredeliti kot plačilo prispevkov za dodatno pokojninsko zavarovanje staršev.

Možen način izvedbe:

Število otrok, za katere zavarovanec skrbi v posameznem letu	prispevna stopnja za dodatno zavarovanje	Mesečni znesek pri povprečni plači 2008
1	0,5%	7 EUR mesečno
2	1,2%	16,5 EUR mesečno
3	4%	56 EUR mesečno
4	16%	220 EUR mesečno
5 ali več	24%	330 EUR mesečno

Osnova, od katere bi se plačevali prispevki za dodatno pokojninsko zavarovanje staršev bi bili bruto dohodki staršev, za katere se ti prispevki plačujejo. Za starše, ki niso zaposleni, bi bila osnova minimalna plača.

Tako bi starševstvo dejansko priznali kot delo za skupno dobro, ki si zasluži tudi ekonomsko ovrednotenje.

Za zaposlene starše bi to pomenilo, da bi imeli za leta, ko so skrbeli za otroke in posledično niso mogli niti karierno napredovati enako kakor zavarovanci brez otrok niti vlagati v prostovoljno pokojninsko zavarovanje, plačane višje prispevke in na tej podlagi imeli višjo osnovo za odmero pokojnine.

Starši, ki, **ki zapustijo trg dela in doma varujejo otroke**, bi ob taki rešitvi lažje dosegli vsaj minimalne pogoje za prejem pokojnine, saj je res absurdno, da je npr. mati, ki je vzgojila in vzdrževala npr. pet novih davkoplačevalcev, ki s plačilom prispevkov zagotavljajo izplačilo pokojnin ostalim upokojujencem, ostane brez pokojnine, kot da za to družno in državo ni delala nič koristnega in vrednega.

Rešili bi tudi danes pereč problem prikrajšanosti staršev glede možnosti vlaganja v prostovoljno pokojninsko zavarovanje. Starši namreč zaradi visokih stroškov vzdrževanja otrok nimajo materialnih možnosti za vlaganje v prostovoljno pokojninsko zavarovanje. Za ilustracijo: Povprečno plačilo za dva otroka v vrtcu je približno enako najvišji premiji prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, ki še prinaša davčno olajšavo pri dohodnini in hkrati že zelo spodoben dodatek pri pokojnini. Starši, ki moramo ta denar plačati za vrtec in kasneje za izobraževanje, ga seveda ne moremo vlagati v prostovoljno pokojninsko zavarovanje.

2.2 Prispevki delodajalcev odvisni od števila otrok zaposlenih mater

Višina prispevkov delodajalca za pokojninsko in invalidsko zavarovanje zaposlene matere (ali očeta, če je edini hranitelj družine) z majhnimi otroki naj bo progresivno odvisna od števila otrok, ki jih vzdržuje

Delodajalec bi bil pri plačilu prispevkov delodajalca za pokojninsko in invalidsko zavarovanje zaposlenih mater (ali očeta, če je edini hranitelj družine) predšolskih otrok upravičen do popusta, ki bi bil odvisen od števila otrok, ki jih mati vzdržuje, kot določa naslednja lestvica:

- 1 otrok – 20%,
- 2 otroka – 40%
- 3 otroci – 80%
- 4 ali več otrok 100%.

Tako bi delodajalec za mater z enim otrokom plačeval 80% z zakonom določenih prispevkov, za mater z dvema otrokoma 60%, za mater s tremi otroki 20%, za mater s štirimi ali več otroki, med katerimi bi moral biti vsaj eden predšolski, pa bi bil oproščen plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Da bi skupna masa prispevkov delodajalcev za pokojninsko in invalidsko zavarovanje njihovih zaposlenih ostala enaka in ukrep proračunsko nevtralen, bi bilo treba ustrezno zvišati stopnjo teh prispevkov z današnje stopnje 8,85% na stopnjo 9,1%. Delodajalcem, ki se ne izogibajo zaposlovanju mater majhnih otrok se tako masa prispevkov ne bi spremenila ali pa bi se zmanjšala.

Predlagana rešitev prerazporeja breme prispevkov delodajalcev, tako da tisti, ki zaposlujejo več mater z majhnimi otroki in s tem nosijo večje breme tveganja zaradi njihovega materinstva, plačajo manj, tisti, ki se zaposlovanju mater z majhnimi otroki izogibajo, pa plačajo nekoliko več. Rešitev tako povečuje konkurenčnost mater z majhnimi otroki na trgu dela in enakomerneje razporeja breme tveganja delodajalca zaradi materinstva njegovih zaposlenih med vse delodajalce.

V besedilu se omenja predvsem matere, ker je njihova konkurenčnost na trgu dela še posebej problematična. Na očeta bi se nanašal le v primeru, ko je le-ta edini hranitelj družine, saj ima (še posebej, če matere v družini sploh ni) v tem primeru tudi oče na trgu dela podobne težave kot mati.

Finančne posledice:

Predlagana rešitev je proračunsko nevtralna, saj ne zahteva dodatnih sredstev iz proračuna, ampak le prerazporeja maso prispevkov delodajalcev v korist tistih delodajalcev, ki zaposlujejo več mater z majhnimi otroki.